

ветеранами – це традиція і повсякденність, але кожного разу свято.

Яскраві заходи, об'єднані загальною назвою «Мої роки – це не тягар життя, це – досвід, мудрість, відкриття», проведено в бібліотеках Тарутинської, Ширяївської, Фрунзівської ЦБС.

На спілкування молоді й ветеранів спрямовано цільові заходи, під час яких висвітлювалася тема Великої Вітчизняної війни, військової звитяги («Українські фронти і Велика Перемога», «Друга світова завершена: ціна Перемоги»), відзначалося 70-річчя героїчної оборони Одеси.

Правової допомоги потребують різні категорії мешканців регіону – пенсіонери, безробітні й бездомні, молодь, яка ще не знайшла свого місця в житті, та діти. Цю допомогу надають усі бібліотеки області завдяки системі центрів інформації, які повідомляють про діяльність органів влади та місцевого самоврядування.

В ОУНБ ім. М. Грушевського разом із Головним управлінням юстиції в Одеській області відкрито консультативний пункт безкоштовної юридичної допомоги для малозабезпечених громадян. Досвідчені юристи управління кваліфіковано складають скарги або позови, роз'яснюють закони, а працівники відділу юридичної літератури Бібліотеки надають відповідну літературу, здійснюють, за необхідності, пошук в Інтернеті.

Для дітей бібліотеки організували правові майданчики, для юнацтва – проводять ігри ерудитів із питань права під девізом «Закон суворий, але це – закон».

Створення клубів при книгозбірнях – не новина. Проте бібліотеки Одещини наповнюють ці об'єднання новим змістом, який зацікавить різні групи користу-

вачів. Тут активно діють клуби: «Книжкова лікарня», «Поезія – моє призвання», «В нашій гавані народжуються поети», «Господарочка», «Вишивальниця», «Від Нефертіті до Роксолани люблю любовні я романи», «Молоді козачата», «Бригантіна підіймає паруси», «І Шерлок Холмс, і “менти” – для мене приклад назавжди», «Я стану магом доброти і знань». Так, у клубі «Книжкова лікарня» активно практикуються методи бібліотерапії. На його засіданнях, залежно від проблеми конкретної людини, обговорюються і добираються книги й різножанрова музика, які б їй допомогли, полегшили моральний та психологічний стан, підказали шляхи виходу з конкретних критичних ситуацій. До списків літератури (з 5–7 джерел) можуть входити художні, філософські твори, збірки поезії, афоризмів (крилатих виразів), книги із серії «Жизнь замечательных людей», видання з психології, мемуари відомих особистостей тощо. При цьому бібліотекарі намагаються враховувати літературні уподобання особи, ненав'язливо розвивати її читацьку культуру тощо. До засідань клубу обов'язково залучаються медики, психологи, працівники соціальної служби.

Для дітей новим стимулом до відвідання бібліотеки стали розважальні заходи. У цьому напрямі плідно працюють бібліотеки м. Котовська, де діти, які живуть на околиці міста, збираються не в дворівні ватаги, а в ігрові команди, беручи участь у заходах книгозбірень.

Робота з реалізації проекту «Бібліотека проти самотності» продовжується. Тому підсумки підбивати рано, адже, на жаль, у світі поки що є і самотні, й обездолені. А бібліотека – це гавань, куди, прагнучи позбавитися самотності, можна завітати та знайти допомогу у вирішенні своїх проблем, зустріти однодумців, людей, близьких за інтересами.

БІБЛІОТЕКА В ПРАВОВОМУ ПОЛІ

*Н. Розколуна, учений секретар
Державного закладу
«Національна парламентська бібліотека України»*

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕРЕЖІ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК В УКРАЇНІ

ВІДПОВІДНО до ст. 21 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «права громадян України, підприємств, установ і організацій на бібліотечне обслуговування забезпечуються створенням мережі бібліотек та різноманітністю їх видів, безкоштовністю основних бібліотечних послуг» [2]. Однак у цьому законі саме поняття «бібліотечна мережа» не визначено.

У різні періоди нашої історії бібліотечна мережа формувалася відповідно до наявної системи управління бібліотечною справою та адміністративно-територіального поділу. Так, у 50-ті рр. минулого століття її розглядали як сукупність бібліотек країни, області, району і місцевості [16]; у кінці 1970-х – як сукупність бібліотек, об'єднаних на основі спільних завдань і єдиного керівництва [13]; сьогодні, на думку науковців, це об'єднання бібліотек, котрі відрізняються за ознака-

ми, серед яких – належність до певної території, засновника, галузі [9].

В Україні існує кілька мереж бібліотек: публічних, НАН України та галузевих академій наук, вишівських, шкільних тощо. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», вони складають бібліотечну систему країни [2].

Оскільки саме публічні бібліотеки покликані забезпечити всім категоріям населення вільний доступ до інформації та знань, питанню організації мережі публічних бібліотек приділяється особлива увага. У переважній більшості

країн світу це питання входить у сферу державної політики: в деяких із них існують державні нормативи (стандарти) діяльності загальнодоступних книгозбірень, в інших – функціонування публічних бібліотек є компетенцією винятково місцевих громад.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», зазначеної вище урядової постанови, питання організації та забезпечення діяльності публічних бібліотек перебувають у компетенції органів місцевого самоврядування [1]. Міністерство культури України, згідно із Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», здійснює «загальне методичне керівництво бібліотеками та координацію їх роботи» [2]. Таким чином, публічні бібліотеки в Україні, як і в більшості країн світу, не мають єдиного органу управління, а їх мережа будується відповідно до адміністративно-територіального поділу держави.

В Україні мережа публічних бібліотек існує на основі мінімальних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.1997 № 510 (із наступними змінами) [3]. Ці нормативи регламентують обов'язкове функціонування бібліотеки в населених пунктах із кількістю жителів від 500 осіб. Саме така позиція, на думку фахівців, стала основною причиною закриття бібліотек у деяких сільських населених пунктах із меншою кількістю жителів [8].

Лише зміни до цих нормативів, внесені відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 30.09.2009 № 1061, регламентували бібліотечне обслуговування в населених пунктах із кількістю жителів до 500 осіб, що здійснюється загальнодоступною бібліотекою або за допомогою нестационарних форм обслуговування (бібліотечний пункт чи пересувна бібліотека) – за рішенням відповідного органу місцевого самоврядування [4]. Однак відродити закриті книгозбірні вже дуже важко.

Варто зазначити, що діючий в Україні принцип побудови мережі публічних бібліотек значно відрізняється від аналогічного нормативу радянських часів.

Відповідно до Примірного положення про організацію єдиної мережі масових бібліотек, затвердженого постановою Секретаріату ВЦРПС та колегією Міністерства культури СРСР від 20.12.1977 № 23/149, на території кожної сільської ради повинна була функціонувати, як мінімум, одна масова бібліотека. Зона її обслуговування могла включати окремі населені пункти, його частину або кілька населених пунктів сільської ради [5].

Як бачимо, така норма забезпечувала права сільського населення на бібліотечне обслуговування. Крім того, вказане Примірне положення передбачало інші нормативи бібліотечного обслуговування для гірських районів та районів із малою щільністю населення, а також регламентувало кількісний та якісний склад бібліотечного фонду, необхідний для відкриття загальнодоступної книгозбірні. На жаль, перелічені питання в сучасній Україні не вноормовано.

До речі, закріплений ще в Радянському Союзі принцип організації мережі масових бібліотек практично зберігся в Російській Федерації. Відповідно до

Основних положень організації мережі муніципальних загальнодоступних (публічних) бібліотек у суб'єктах Російської Федерації, затверджених наказом Міністерства культури РФ від 14.11.1997 № 682, на території кожного муніципального формування розміщується не менше однієї бібліотеки муніципального підпорядкування. До її функцій належить організація бібліотечного обслуговування жителів даної території з використанням стаціонарних, нестационарних та інших форм [6].

Заслуговує на увагу також досвід Республіки Білорусь. Відповідно до Державної програми відродження і розвитку села на 2005–2010 рр., тут почали створювати агромістечка – облаштовані населені пункти із виробничою та соціальною інфраструктурою для забезпечення соціальних стандартів його жителям та мешканцям прилеглих територій. Такі населені пункти створюються на основі сіл або містечок, як правило, з кількістю жителів до 1 000 осіб. За цією програмою станом на 27.05.2011 р. у Білорусі побудовано 1 481 агромістечко (100% від запланованого) [7]. А оскільки в державі всього 1 465 сілрад, можна зробити висновок про те, що агромістечко є на території кожної з них. Станом на 01.01.2011 р. у Білорусі було 3 154 сільські бібліотеки, з них 1 470 – в агромістечках [11; 12]. Перелік послуг, які надають населенню бібліотеки в агромістечках, стандартний: соціально-інформаційний центр, публічний центр правової інформації, Інтернет, електронна пошта, електронний каталог ЦРБ (крім традиційних) [14].

На території України станом на 01.01.2011 р. було 28 454 сільські населені пункти, 11 061 селищна та сільська рада, а бібліотек у сільській місцевості – 14 682 [15]. Таким чином, майже у 52% сільських населених пунктів відсутня публічна бібліотека.

Охоплення населення в сільській місцевості бібліотечним обслуговуванням за роки незалежності вивчалось лише один раз – у рамках загальнодержавного дослідження «Сільська бібліотека на мапі України», що в 2007 р. за дорученням МКТ України проводила Національна парламентська бібліотека України. Його результати показали, що населенню 32% сіл узагалі недоступні бібліотечні послуги (відсутня бібліотека та не функціонують нестационарні форми). Найкраща ситуація – у Чернівецькій області, де майже 90% сіл мають бібліотеку, найгірша – у Харківській, в якій бібліотечним обслуговуванням забезпечено лише 44% сіл [10]. Саме за результатами цього дослідження і вдалося внести зміни до мінімальних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками [4]. Однак після внесення вказаних змін ситуація з охопленням сільського населення бібліотечним обслуговуванням не вивчалася.

З огляду на вищенаведене та враховуючи проголошений Президентом України курс на реформи, нагальним є проведення загальнодержавного дослідження щодо охоплення населення України бібліотечним обслуговуванням. Лише на підставі його результатів можна буде розробити програму реформування публічних бібліотек і таким чином забезпечити право на бібліотечне обслуговування всім громадянам України.

Список використаних джерел

1. Україна. Закони. Бюджетний кодекс України : прийнятий Верхов. Радою України 08.08.2010. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17&p=1316006351448708>
2. Україна. Закони. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України : прийнятий Верхов. Радою України 27.01.1995. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=32%2F95-%E2%F0>
3. Україна. Кабінет Міністрів. Про мінімальні соціальні нормативи забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні : постанова від 30.05.1997 № 510. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=510-97-%EF&p=1316006351448708>.
4. Україна. Кабінет Міністрів. Про доповнення пункту 1 мінімальних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні : постанова від 30.09.2009 № 1061. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1061-2009-%EF&p=1316006351448708> (26.08.2011)
5. Примерное положение об организации единой сети массовых библиотек : утв. постановлением Секретариата ВЦСПС и коллегии М-ва культуры СССР 20.12.1977 № 23/149 // Руководящие материалы по библиотечному делу. – М. : Кн. Палата, 1988. – С. 106–109.
6. Основные положения организации сети муниципальных общедоступных (публичных) библиотек в субъектах Российской Федерации : утв. Приказом М-ва культуры РФ от 14.11.1997 № 682. – Режим доступа : <http://infopravo.by.ru/fed1997/ch01/akt10082.shtm>.

7. Агродорок. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%В3%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BA>
8. Ашаренкова Н. Г. Мережа публічних бібліотек України: проблеми оптимізації / Н. Г. Ашаренкова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009. – № 1. – С. 26–37.
9. Библиотечная энциклопедия. – М. : Пашков дом, 2007. – 1300 с.
10. Мастіпан О. Сільські бібліотеки України: реальний стан, проблеми, перспективи : (за результатами дослідж.) / О. Мастіпан // Бібл. планета. – 2008. – № 3. – С. 14–17.
11. Основные показатели деятельности публичных библиотек системы Министерства культуры [Республики Беларусь] за 2009–2010 гг. – Режим доступа : <http://www.nlb.by/portal/page/portal/index/content?lang=ru&classId=D8CEFD5DCE78944069024A43C379192C0>
12. Основные показатели деятельности библиотек агрогородков в 2010 г. – Режим доступа : <http://www.nlb.by/portal/page/portal/index/content?lang=ru&classId=D8CEFD5DCE78944069024A43C379192C0>
13. Словарь библиотечных терминов. – М. : Книга, 1976. – 223 с.
14. Структура библиотек агрогородков. – Режим доступа : http://rcbsbar.freeiz.com/index.php?option=com_content&view=article&id=13&Itemid=6
15. Україна. Число адміністративно-територіальних одиниць. – Режим доступу : <http://static.rada.gov.ua/zakon/new/ADM/zmist.html>
16. Шамурин Е. Словарь книговедческих терминов. – М. : Сов. Россия, 1958. – 340 с.

БІБЛІОТЕЧНІ КАДРИ

Л. Бейліс, к. іст. н.,
завідувач сектору Державного закладу
«Національна парламентська бібліотека України»

УДК 023.5 + 316.628

ДО ПИТАННЯ КРЕАТИВНОСТІ БІБЛІОТЕЧНОЇ РОБОТИ І ОСОБИСТІСНИХ МОТИВІВ ЇЇ ВИКОНАННЯ

У статті узагальнюються основні причини зменшення престижності бібліотечної професії і даються поради широкому загалу бібліотечних працівників щодо знаходження внутрішніх стимулів до сумлінної й творчої фахової діяльності.

Ключові слова: бібліотечна професія, креативність, соціальна психологія, мотивація праці, самореалізація особистості.

СЬОГОДНІ новітні технології поступово стають фактором функціонування дедалі більшої кількості бібліотек, у тому числі сільських. Збільшуються їх можливості щодо надання нових і якісних послуг користувачам; зростання іміджу бібліотекаря пов'язується з його професіоналізмом, комунікативною компетентністю, фаховим самовдосконаленням.

І поширеною стає думка про те, що важливими складовими нашої професії є прагнення до нового, до творчості, вдосконалення діяльності, відмови від застарілих, неефективних форм та методів роботи. Це підтверджують і слова колишнього президента ІФЛА Клаудіо Люко: «Бібліотеки творять майбутнє за допомогою бібліотекарів – творчих особистостей за бібліотечною стійкою. Окрім високих технологій, нам потрібні і творчі уми» [6].

Наразі дедалі частіше стосовно бібліотечної діяльності вживається поняття «креативність». Під ним учені розуміють або процес, котрий передбачає висування гіпотез щодо можливих шляхів виявлення та розв'язання проблеми, перевірку цих гіпотез, їх зміну чи спростування, знаходження і формулювання рішення, їх інтерпретацію та публікацію результатів (за Е. П. Торенсом) [3, с. 38], або здатність особистості, відповідно до факторів середовища, вийти за рамки даної ситуації, поставити власну ціль щодо перетворення досвіду і в результаті ство-

